

'AFM wil geen boetemachine zijn'

Drie keer onderzocht de AFM de controlekwaliteit en drie keer gingen de alarmbellen af. De toezichthouder richt zich nu vooral op stimulering van de discussie met de kantoren over verbetering en verandering. Marianne van der Zijde: "Maar uiteindelijk moeten ze het zelf laten zien."

TEKST: HENK VLAMING | BEELD: MARJA BROUWER

Onder leiding van Van der Zijde, hoofd van de afdeling accountantstoezicht en financiële verslaggeving van de AFM, vonden de afgelopen jaren de grote onderzoeken plaats naar de kwaliteit van accountantscontroles. Achtereenvolgens bij de big four, de 'NBA-kantoren' en de SRA-kantoren. "Niet voor niets zijn we begonnen bij de vier grote kantoren, want zij zetten de toon in de accountancy, ook wat betreft de kwaliteit van de controles. Het zou opvallend zijn geweest als de andere kantoren beter uit de bus waren gekomen bij onze onderzoeken." Uit de onderzoeken kwam naar voren dat de kwaliteit in te veel gevallen onvoldoende is en dat de sector als geheel een probleem heeft. "Dat betekent niet dat alle accountantsorganisaties en externe accountants onder de maat presteren", benadrukt Van der Zijde. "We zijn ons ervan bewust dat we met deze conclusie alle kantoren en accountants over één kam scheren. Maar we denken dat zo'n harde conclusie over de hele sector nodig is om de benodigde veranderingen in gang te zetten en te houden."

Weinig sancties

Sancties worden bij dat stimuleren van verandering niet prominent ingezet. Ondanks de harde kritiek op de controlekwaliteit waren er slechts drie tuchtklachten tegen accountants van KPMG en EY, en boetes voor KPMG, EY en Deloitte.

De AFM wil geen boetemachine zijn, zegt Van der Zijde daarover. "Natuurlijk doen wij aan handhaving. We marchanderen niet, de lat ligt hoog. Maar als we alleen maar tuchtklachten indienen en boetes opleggen, verliezen we draagvlak binnen de sector en schieten we ons doel voorbij. We willen dat de kwaliteit van de accountantscontroles verbetert, maar verandering

'ACCOUNTANTS DIE IN DE LEAD ZIJN BIJ EEN CONTROLE, ZIJN NIET ALTIJD FYSIEK AANWEZIG.'

in de accountancy kan niet van ons komen."

Om de goede veranderacties in gang te zetten is het nodig om zicht te hebben op de oorzaken, benadrukt ze. "Hoe komt het dat de kwaliteit van een controle onvoldoende is? Dat is een vraag die wij ons als toezichthouder stellen. Maar we vragen dat ook aan de individuele kantoren die in onze onderzoeken zijn betrokken en aan de sector als geheel."

Partnermodel

Het is een complex vraagstuk, waar ook niet een simpel en eenduidig antwoord dé oplossing zal bieden. Voor de AFM is op dit moment echter het belangrijkste dat er wordt nagedacht, dat de discussie wordt aangegaan en dat concrete stappen worden gezet. "Daarom willen wij met kantoren in gesprek blijven. Want het gaat niet alleen om het gedrag van individuele accountants, maar ook om de omstandigheden waaronder zij hun werk doen."

Veel factoren kunnen van invloed zijn op de controlekwaliteit, zegt Van der Zijde. "Is er een grote tijds- of budgetdruk vanuit de klant? Zit deze misschien niet te wachten op een scherpe accountant? Is kwaliteit te waarborgen in een partnermodel? Of ligt het aan de sector als geheel en is er te weinig besef voor het belang van de controle voor de gebruikers van financiële informatie? En is de controlemethodiek wel voldoende meegegaan met de tijd, is het aanbod van opleidingen en permanente educatie voldoende?"

De AFM ziet de discussie over het gedrag in de accountancy op gang komen in het vak. "Dat ervaren wij als winst van onze inspanningen. We vragen kantoren of ze ons regelmatig willen bijpraten over hun activiteiten en

'VERANDERING IN DE ACCOUNTANCY KAN NIET VAN ONS KOMEN.'

'DE BIG FOUR HEBBEN DE MIDDELEN, DE MENSEN EN HET GELD OM STAPPEN TE ZETTEN. DAARNA VOLGEN OOK DE ANDERE KANTOREN.'

initiatieven. We beseffen dat ze tijd nodig hebben om veranderingen door te voeren. In de afgelopen 25 jaar is er maar weinig veranderd aan de manier waarop accountantscontroles worden uitgevoerd. Ik zie tot op heden helaas nog geen kantoren die dit radicaal anders aanpakken."

Internationale steun

Ook nu is nog niet iedereen in de sector ervan overtuigd dat verandering noodzakelijk is en dat er echt stappen moeten worden gemaakt. Er zijn nog steeds mensen die denken de toezichthouder te moeten bestrijden in plaats van zelf aan de slag te gaan. Gelukkig is dit inmiddels wel een kleine minderheid en zijn ook de NBA en de SRA ervan overtuigd dat de enige weg voorwaarts die van pro-activiteit is.

Wat die veranderingen moeten zijn gaat de AFM niet voorschrijven, maar ideeën heeft Van der Zijde wel. "Kijk nog eens naar het hiërarchische structuur van de accountantscontroles. Accountants die in de lead zijn bij een controle, zijn niet altijd fysiek aanwezig. Wij vinden het beter als het controlewerk gebeurt in een team waarin kennisdeling *on the job* plaatsvindt en waar controlerend accountants de voorbeeldfunctie vervullen. En kijk ook nog eens naar de verdienmodellen binnen de kantoren. Daarbij draait het om de vraag wat

een controle mag kosten en hoe de verdiensten zijn ingebed in de organisatie. Een standpunt hierover nemen wij niet in, maar ik vind dat de discussie hierover kan worden gevoerd binnen kantoren. We voelen ons daarbij ook internationaal gesteund, want de roep om verandering in de accountancy komt ook van internationale toezichthouders."

Veel aandacht voor verbetering

Wat de uitkomst van dit soort discussies ook wordt, Van der Zijde wil resultaat zien bij de kantoren. "We zijn nu bezig met nieuwe onderzoeken naar de kwaliteit van de accountantscontroles, waarbij de big four weer als eerste aan de beurt zijn. Ze hebben bij uitstek de middelen, de mensen en het geld om stappen te zetten. Daarna volgen ook de andere kantoren.

De kantoren moeten nu laten zien dat de weg omhoog is gevonden. Als blijkt dat de controlekwaliteit nog steeds onder de maat is, volgt wel een boete of een tuchtzaak. Of mogelijk de intrekking van de vergunning. Maar daar ga ik niet van uit. We houden intensief toezicht, we komen bij kantoren, we houden kleine onderzoeken. Daaraan merken we hoeveel aandacht er is voor kwaliteitsverbetering. Blijft die toch achterwege, dan zou mij dat heel erg tegenvallen. Dan zijn de problemen in de accountancy nog groter dan we dachten." □